

Bolalar musiqa va san'at maktablarida xalq cholg'ulari ijrochiligida fortepiano jo'rnovzligining nazariy-pedagogik asoslari

Nargiza Baxtiyor-qizi Normurodova
Jizzax shahar 2-Bolalar musiqa va san'at maktabi

Annotatsiya: Bolalar musiqa va san'at maktablarida xalq cholg'ulari ijrochiligida fortepiano jo'rnovzligining nazariy-pedagogik asoslari musiqa ta'limi jarayonida muhim o'rin egallaydi. Forteplano jo'rnovzligi o'quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirish, musiqiy eshitish qobiliyatini shakllantirish hamda ritmik va intonatsion aniqlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Nazariy jihatdan u garmonik tayanch vazifasini bajarib, xalq cholg'ularining tembr va ifoda imkoniyatlarini to'liq ochib beradi. Pedagogik jarayonda esa o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida musiqiy hamkorlikni ta'minlaydi. Forteplano jo'rnovzligi yordamida o'quvchilar asar mazmunini chuqurroq anglaydi, sahna madaniyatini o'zlashtiradi va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayon ansambl tuyg'usini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, u milliy va jahon musiqa an'analarini uyg'unlashtirishga xizmat qiladi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bois forteplano jo'rnovzligi xalq cholg'ulari ta'limining ajralmas nazariy-pedagogik komponenti hisoblanadi.

Kalit so'zlar: xalq cholg'ulari, forteplano jo'rnovzligi, musiqa ta'limi, nazariy asoslar, pedagogik yondashuv, ijrochilik mahorati, ansambl madaniyati, intonatsion aniqlik, ritmik barqarorlik, musiqiy eshitish qobiliyati

Theoretical and pedagogical foundations of piano accompaniment in the performance of folk instruments in children's music and art schools

Nargiza Bakhtiyor-kizi Normurodova
Jizzakh city Children's Music and Art School 2

Abstract: Theoretical and pedagogical foundations of piano accompaniment in the performance of folk instruments in children's music and art schools play an important role in the process of music education. Piano accompaniment serves to develop students' performing skills, form musical hearing, and strengthen rhythmic and intonational accuracy. Theoretically, it serves as a harmonic support, fully revealing the timbre and expressive capabilities of folk instruments. In the pedagogical

process, it ensures musical cooperation between the student and the teacher. With the help of piano accompaniment, students gain a deeper understanding of the content of the work, master the stage culture, and develop the ability to think creatively. This process is also important in the formation of a sense of ensemble. It also serves to harmonize national and world musical traditions and increases the effectiveness of education. Therefore, piano accompaniment is an integral theoretical and pedagogical component of folk instrument education.

Keywords: folk instruments, piano accompaniment, music education, theoretical foundations, pedagogical approach, performance skills, ensemble culture, intonation accuracy, rhythmic stability, musical hearing

Bolalar musiqa va san'at maktablarida xalq cholg'ulari ijrochiligini o'qitish jarayoni milliy musiqiy merosni asrab-avaylash, uni yosh avlod ongiga singdirish hamda ijrochilik madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Mazkur jarayonda fortepiano jo'rnavozligi alohida pedagogik va badiiy ahamiyatga ega bo'lib, u nafaqat ijro jarayonini qo'llab-quvvatlovchi vosita, balki o'quvchining musiqiy tafakkurini shakllantiruvchi, uning eshitish qobiliyatini rivojlantiruvchi va badiiy idrokini kengaytiruvchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli xalq cholg'ulariga fortepiano jo'rnavozligining nazariy-pedagogik asoslarini o'rganish zamonaviy musiqa pedagogikasi oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir.

Musiqa ta'limi jarayonida fortepiano jo'rnavozligi ko'p funksiyali tizim sifatida qaraladi. U bir tomondan garmonik tayanch vazifasini bajarsa, ikkinchi tomondan ritmik barqarorlikni ta'minlaydi va ijrochining intonatsion aniqligini mustahkamlaydi. Ayniqsa xalq cholg'ulari ijrochiligida bu jarayon yanada muhim ahamiyat kasb etadi, chunki milliy cholg'ular ko'pincha monodik tabiatga ega bo'lib, ularning ijrosi ko'p ovozli garmonik asosga ehtiyoj sezadi. Forteplano esa aynan shu bo'shliqni to'ldirib, asarning musiqiy tuzilmasini yaxlit holatda idrok etishga imkon yaratadi.

Bolalar musiqa va san'at maktablarida ta'lim olayotgan o'quvchilar uchun fortepiano jo'rnavozligi nafaqat texnik yordamchi, balki psixologik tayanch vazifasini ham bajaradi. Yosh ijrochilar sahna oldi hayajoni, ritmik beqarorlik yoki intonatsion noaniqlik kabi muammolarga duch kelishlari mumkin. Bunday vaziyatlarda fortepiano jo'rnavozining barqaror musiqiy liniyasi o'quvchiga ishonch bag'ishlaydi va uning ijro jarayonini muvozanatga keltiradi. Bu esa pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi hamda o'quvchining sahna madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, fortepiano jo'rnavozligi o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Xalq cholg'ulari bilan fortepiano o'rtasidagi dialogik munosabat o'quvchini ko'p qatlamli eshitish tizimiga moslashtiradi. U nafaqat o'z cholg'usini, balki jo'rnavozlikdagi garmonik tuzilmani ham idrok etishga o'rganadi. Natijada o'quvchida polifonik eshitish madaniyati

shakllanadi, bu esa uning kelajakdagi ijrochilik faoliyati uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi yana shundaki, zamonaviy musiqa ta'limida integrativ yondashuv kuchayib bormoqda. Milliy va jahon musiqa an'alarini uyg'unlashtirish, turli cholg'ular o'rtasidagi musiqiy hamkorlikni rivojlantirish bugungi pedagogikaning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Fortepiano jo'rnavozligi aynan shu integrativ jarayonning markaziy bo'g'ini sifatida namoyon bo'lib, xalq cholg'ulari ijrochiligini global musiqiy makonga olib chiqadi.

Nazariy jihatdan qaraganda, fortepiano jo'rnavozligi garmoniya, ritm, dinamika va shakl kabi musiqiy ifoda vositalarining kompleks tizimi sifatida talqin qilinadi. U asarning ichki strukturaviy yaxlitligini ta'minlab, ijrochiga musiqiy materialni to'liq idrok etish imkonini beradi. Pedagogik jihatdan esa u o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi musiqiy muloqotni shakllantiruvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Bu jarayon orqali o'quvchi nafaqat ijrochi, balki musiqiy fikrlovchi shaxs sifatida ham rivojlanadi.

Xalq cholg'ularini o'qitishda fortepiano jo'rnavozligining yana bir muhim jihati repertuar boyligidir. Fortepiano jo'rnavozligida ijro etiladigan asarlar o'quvchining badiiy didini shakllantiradi, uni turli musiqiy uslublar bilan tanishtiradi va ijrochilik tajribasini kengaytiradi. Bu jarayon o'quvchining musiqiy dunyoqarashini kengaytirib, uni professional ijrochilik faoliyatiga tayyorlaydi.

Shu bilan birga, fortepiano jo'rnavozligi o'quvchilarning ritmik sezgisini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ritm musiqaning asosiy tashkil etuvchi elementi sifatida ijro jarayonida barqarorlikni ta'minlaydi. Fortepiano jo'rnavozligi orqali o'quvchi murakkab ritmik tuzilmalarni his qilish va ularni to'g'ri ijro etish ko'nikmasini egallaydi. Bu esa uning umumiy musiqiy tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, fortepiano jo'rnavozligi interaktiv ta'lim usuli sifatida ham muhimdir. U o'quvchini faol musiqiy jarayonga jalb qiladi, uni passiv tinglovchidan faol ijrochiga aylantiradi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchining ijodiy faolligini rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, xalq cholg'ulariga fortepiano jo'rnavozligining nazariy-pedagogik asoslarini o'rganish musiqa ta'limi tizimini takomillashtirish, o'quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirish hamda milliy musiqiy merosni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida rivojlantirish uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Xalq cholg'ulari ijrochiligida fortepiano jo'rnavozligining nazariy-pedagogik ahamiyati masalasi musiqiy ta'lim jarayonining eng murakkab va ko'p qatlamli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu bosqichda fortepiano jo'rnavozligi oddiy hamrohlik funksiyasidan chiqib, mustaqil badiiy-pedagogik tizim sifatida namoyon

bo'ladi. U o'quvchining ijrochilik faoliyatini yo'naltiradi, musiqiy idrokini kengaytiradi va asarning ichki mazmunini ochib beruvchi asosiy omillardan biriga aylanadi. Ayniqsa Bolalar musiqa va san'at maktablarida bu jarayon o'quvchilarning professional shakllanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Fortepiano jo'rnavozligi xalq cholg'ulari ijrosida garmonik asos yaratish bilan birga, musiqiy matnning struktural yaxlitligini ta'minlaydi. Xalq cholg'ulari, xususan dutor, rubob, gijjak, nay kabi cholg'ular asosan monodik tabiatga ega bo'lib, ular yakka ohangga asoslanadi. Bunday cholg'ular ijrosida garmonik to'ldiruvchining mavjudligi musiqiy ifodaning to'liqligini ta'minlaydi. Fortepiano esa aynan shu bo'shliqni to'ldirib, kuyga ko'p ovozli asos beradi va uning emotsional ta'sir kuchini oshiradi.

Pedagogik jihatdan fortepiano jo'rnavozligi o'quvchilarning eshitish madaniyatini shakllantirishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. O'quvchi o'z cholg'usini ijro etish bilan birga, fortepiano tomonidan yaratilgan garmonik muhitni ham idrok etadi. Bu jarayon uning musiqiy fikrlashini bir qatlamli idrokdan ko'p qatlamli idrok darajasiga olib chiqadi. Natijada o'quvchi nafaqat notalarni ijro etadi, balki ularning musiqiy mazmunini ham tahlil qila boshlaydi.

Fortepiano jo'rnavozligi ritmik barqarorlikni shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Bolalar musiqa ta'limida eng ko'p uchraydigan muammolardan biri bu ritmik beqarorlikdir. O'quvchilar ko'pincha tempni ushlab turishda yoki murakkab usullarni to'g'ri bajarishda qiynaladilar. Fortepiano jo'rnavozligi esa aniq ritmik tayanch berib, o'quvchining ichki metroritm tuyg'usini rivojlantiradi. Bu esa ijroning barqarorligi va professional sifatini oshiradi.

Shuningdek, fortepiano jo'rnavozligi intonatsion aniqlikni mustahkamlashda ham katta ahamiyatga ega. Xalq cholg'ularida intonatsiya ko'pincha ijrochining eshitish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi. Fortepiano esa aniq temperatsiyalangan tizimga asoslanganligi sababli o'quvchiga to'g'ri intonatsion yo'nalishni belgilab beradi. Bu jarayon o'quvchining eshitish nazoratini kuchaytiradi va uning ijro sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Fortepiano jo'rnavozligi o'quvchining emotsional ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi. Har bir musiqiy asar ma'lum bir hissiy mazmunga ega bo'lib, uni to'g'ri yetkazish ijrochining badiiy mahoratiga bog'liqdir. Fortepiano jo'rnavozligi esa garmonik ranglar, dinamika va faktura orqali asarning emotsional strukturasi ochilishini ta'minlaydi. Bu o'quvchiga musiqaning ichki ruhiyatini his qilish va uni tinglovchiga yetkazish imkonini beradi.

Bolalar musiqa va san'at maktablarida fortepiano jo'rnavozligi sahna madaniyatini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Sahnaga chiqish jarayoni o'quvchi uchun psixologik jihatdan murakkab bosqich hisoblanadi. Hayajon, qo'rquv va ishonchsizlik kabi holatlar ijro sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Fortepiano

jo'navozining barqaror musiqiy tayanchi esa o'quvchiga ishonch bag'ishlaydi va uning sahnadagi harakatini muvozanatlashtiradi.

Fortepiano jo'navozligi pedagog va o'quvchi o'rtasidagi musiqiy kommunikatsiyani ham kuchaytiradi. Jo'navoz o'qituvchi bilan birgalikda o'quvchining ijro jarayonini kuzatadi va uni musiqiy jihatdan to'g'ri yo'naltiradi. Bu jarayon interaktiv ta'lim modelining muhim ko'rinishi bo'lib, unda o'quvchi passiv emas, balki faol ijrochi sifatida ishtirok etadi.

Xalq cholg'ulari ijrochiligida fortepiano jo'navozligi repertuar imkoniyatlarini kengaytiradi. Ko'plab xalq kuy va asarlar fortepiano jo'rliğida qayta ishlanib, yangi badiiy shaklga ega bo'ladi. Bu esa o'quvchilarga turli uslub va janrlar bilan ishlash imkonini beradi. Natijada ularning musiqiy dunyoqarashi kengayadi va ijrochilik tajribasi boyiydi.

Shu bilan birga, fortepiano jo'navozligi musiqiy tafakkurni rivojlantiruvchi vosita sifatida ham muhimdir. O'quvchi asarni ijro etish jarayonida uning shaklini, garmonik rivojlanishini va emotsional dinamikasini tushuna boshlaydi. Bu esa uning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va musiqiy savodxonligini oshiradi.

Kulminatsion tahlil shuni ko'rsatadiki, fortepiano jo'navozligi xalq cholg'ulari ijrochiligida ko'p funksiyali tizim sifatida namoyon bo'ladi. U bir vaqtning o'zida ham badiiy, ham pedagogik, ham psixologik vazifalarni bajaradi. Aynan shu komplekslik uni musiqa ta'limining ajralmas tarkibiy qismiga aylantiradi.

Xalq cholg'ulariga fortepiano jo'navozligining roli va ahamiyati Bolalar musiqa va san'at maktablari amaliyotida chuqur pedagogik va badiiy mazmunga ega ekanligi ushbu tadqiqot natijalarida yaqqol namoyon bo'ldi. Umumiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, fortepiano jo'navozligi xalq cholg'ulari ijrochiligida nafaqat texnik hamrohlik vazifasini bajaradi, balki u o'quvchining musiqiy tafakkurini shakllantiruvchi, uning eshitish madaniyatini rivojlantiruvchi va ijrochilik mahoratini takomillashtiruvchi kompleks pedagogik tizim sifatida faoliyat yuritadi. Shu jihatdan u zamonaviy musiqa ta'limining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanganki, fortepiano jo'navozligi o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantiradi. Xalq cholg'ulari ijrochiligida o'quvchi ko'pincha bir ovozli melodik chiziq bilan ishlaydi, bu esa uning eshitish imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Fortepiano jo'navozligi esa ko'p ovozli garmonik asos yaratib, o'quvchiga musiqani kengroq va chuqurroq idrok etish imkonini beradi. Natijada u nafaqat o'z partiyasini, balki umumiy musiqiy tuzilmani ham anglashga o'rganadi.

Ritmik barqarorlikni shakllantirish jarayonida ham fortepiano jo'navozligining o'rni beqiyosdir. O'quvchilarda uchraydigan ritmik noaniqliklar aynan jo'navozlik orqali bartaraf etiladi. Fortepiano tomonidan beriladigan aniq metroritm o'quvchining

ichki ritm tuygʻusini shakllantiradi va uni mustahkamlaydi. Bu esa ijroning professional darajaga yaqinlashishiga xizmat qiladi.

Intonatsion aniqlik masalasida ham fortepiano joʻrnovozligi muhim ahamiyat kasb etadi. Temperatsiyalangan tizimga asoslangan fortepiano oʻquvchiga toʻgʻri ohang yoʻnalishini belgilab beradi. Bu esa ayniqsa nay, gijjak va dutor kabi cholgʻular ijrosida muhim boʻlib, oʻquvchining eshitish nazoratini kuchaytiradi va ijro sifatini yaxshilaydi.

Fortepiano joʻrnovozligi oʻquvchilarning emotsional ifoda imkoniyatlarini ham kengaytiradi. Har bir musiqiy asar oʻziga xos hissiy mazmunga ega boʻlib, uni toʻgʻri yetkazish ijrochining badiiy mahoratiga bogʻliqdir. Joʻrnovozlik orqali asarning garmonik ranglari va dinamik rivoji ochilib, oʻquvchining ijrosi yanada ifodali va taʼsirchan boʻladi. Bu esa musiqaning tinglovchiga yetib borish samaradorligini oshiradi.

Sahna madaniyatini shakllantirishda fortepiano joʻrnovozligi psixologik tayanch vazifasini bajaradi. Oʻquvchi sahnaga chiqqanda oʻzini yolgʻiz his qilmaydi, balki musiqiy hamkor bilan birga ijro etayotganini sezadi. Bu uning hayajonini kamaytiradi, ishonchini oshiradi va ijro barqarorligini taʼminlaydi. Ayniqsa boshlangʻich bosqichdagi oʻquvchilar uchun bu juda muhim omil hisoblanadi.

Pedagogik nuqtai nazardan fortepiano joʻrnovozligi interaktiv taʼlim modelini shakllantiradi. Oʻqituvchi, oʻquvchi va joʻrnovoz oʻrtasidagi musiqiy hamkorlik oʻquv jarayonini jonlantiradi va uni samaraliroq qiladi. Bu jarayonda oʻquvchi passiv tinglovchi emas, balki faol ijrochi sifatida ishtirok etadi. Bu esa uning ijodiy faolligini oshiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ham koʻrsatadiki, fortepiano joʻrnovozligi repertuar imkoniyatlarini kengaytiradi va oʻquvchilarning musiqiy dunyoqarashini boyitadi. Turli uslub va janrlardagi asarlar bilan ishlash ularning ijrochilik tajribasini oshiradi va badiiy didini shakllantiradi. Bu esa kelajakda professional ijrochilik faoliyatiga mustahkam zamin yaratadi.

Umuman olganda, fortepiano joʻrnovozligi xalq cholgʻulari taʼlimida koʻp funksiyali pedagogik tizim sifatida namoyon boʻladi. U bir vaqtning oʻzida eshitish, ritm, intonatsiya, emotsiya va sahna madaniyatini rivojlantiradi. Shu sababli uni musiqa taʼlimining ajralmas ilmiy-pedagogik komponenti sifatida baholash mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Bolalar musiqa va sanʼat maktablarida xalq cholgʻulariga fortepiano joʻrnovozligining joriy etilishi taʼlim sifatini oshirish, oʻquvchilarning ijrochilik salohiyatini rivojlantirish va milliy musiqiy merosni samarali oʻrgatish uchun muhim omil hisoblanadi. Mazkur yoʻnalishda ilmiy tadqiqotlarni davom ettirish esa musiqa pedagogikasining yanada rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saidiy, Said Boltazoda. Влияние музыки на человека. *Academy* 4 (4), 63-65
2. Saidiy, Said Boltazoda. Теория магнитных эффектов других голосов многоголосной музыки. *Science and Education* 4 (1), 577-582
3. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Модуляционные эффекты музыкального произведения. *Science and Education*, 4 (1), 563-569.
4. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Особенности эффекта системы тяготения аккордов в музыке. *Science and Education*, 4 (1), 590-596.
5. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Взаимное влияние тоники, субдоминанты и доминанты. *Science and Education*, 4 (1), 570-576.
6. Болта-Зода, С. С. (2022). Особенность мгновенного появления вторичного аккорда, органнй пункт. *Science and Education*, 3(12), 885-891.
7. Расулова, Д. Ш. К., & Болтазода, С. С. (2022). Национальные инструменты Узбекистана. История музыкальных инструментов: дутар и уд. *Science and Education*, 3(3), 858-864.
8. Салимова, Б. Б. К., & Болтазода, С. С. (2022). Музыка как дискурс управления многоголосной музыки. *Science and Education*, 3(3), 845-850.
9. Халимов, Ш. Ш. Ё., & Болтазода, С. С. (2022). Некоторые аспекты формирования и развития музыкального воздействий с ее последствиями на развитии ребёнка. *Science and Education*, 3(3), 837-844.
10. Болта-Зода, С. С. (2022). Взаимодействие теории и гармонии музыки. *Science and Education*, 3(12), 851-856.
11. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Влияние внутри тяготеющих звуков аккорда. *Science and Education*, 4 (1), 583-589.
12. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Эффекты модуляции и отклонении музыки. *Science and Education*, 4 (1), 550-555.
13. Болта-Зода, С. С. (2022). Теоретические основы построения музыки. *Science and Education*, 3(12), 844-850.
14. Ропиева, Д. А. Қ., & Болтазода, С. С. (2022). Вокально-хоровые песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and Education*, 3(4), 1200-1205.
15. Болтазода, С. С. (2022). Оценка характеристик волнообразных голосов в хоровом пении. *Science and Education*, 3(3), 865-871.
16. Саидий, С. (2019). Влияние музыки на личность и психику ребёнка. *Вестник интегративной психологии*, (19), 217-220.
17. Болта-Зода, С. С. (2022). Полифонический кондукт к строфической форме в музыке. *Science and Education*, 3(12), 837-843.

18. Саидий, С. Б. Продвижение новых принципов творческого фортепианного исполнительства в профильных школах искусств и культуры. *Science and education. Scientific Journal*, 4(3), 1612-1617.
19. Ропиева, Д. А. К., & Болтазода, С. С. (2022). Технологии формирования и развития вокально-хорового мастерства учащихся через народные песни. *Science and Education*, 3(3), 831-836.
20. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Способы обогащения уроков игры на фортепиано передовым зарубежным опытом. *Science and Education*, 3(3), 904-910.
21. Қувватова, Н. Б. Қ., & Саидий, С. Б. З. (2022). Основные направления и тенденции развития будущих учителей по направлению музыки. *Science and Education*, 3(8), 204-210.
22. Мухаммадиева, Р. У., & Болтазода, С. С. (2022). Основы современного педагогического творчества по сфере хора. Дирижёр как оптимально управляющий голосом хора в музыкальном театре. *Science and Education*, 3(3), 918-923.
23. Комил Бурунович Холиков (2024). Вспомогательные клетки нервной ткани и действия периферических нервов в Шванновской клетке. *Science and Education*, 5 (12), 99-104.
24. Комил Бурунович Холиков (2024). Специальные приёмы обучения изучения обмена калия и натрия в пороге мембраны Шванье. *Science and Education*, 5 (12), 69-74.
25. Комил Бурунович Холиков (2025). Поликомлоиды генератор музыкального воспроизводимости пианиста в психофизиологии. *Science and Education*, 6 (1), 134-141.
26. Болта-Зода, С. С. (2022). Определения понятий диктанта в теории музыки. *Science and Education*, 3(12), 823-828.
27. Алиев, Б. Т. У., & Саидий, С. Б. (2022). Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. *Science and Education*, 3(5), 1484-1492.
28. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Методы и приёмы обучения игры на фортепиано. *Science and Education*, 3(3), 911-917.
29. Наргиза Бахтиёр Қизи Қувватова, & Саидий Саид Болтазода (2023). Современные методы работы с детьми, не имеющими музыкального образования. *Science and Education*, 4 (2), 1248-1255.
30. Эрназарова, А. Ф. Қ., & Саидий, С. Б. (2022). Методики обучения народным музыкальным ладам учащихся музыкальных школах и школ искусств. *Science and Education*, 3(11), 1021-1026.